

Book Review

Buddhist art And Communication

พุทธศิลป์กับการสื่อสาร

Phrakhruginayadhara Gomin Sukovidho^{1*}, & Patchavat Suksen²พระครูวินัยธร โกมินทร์ สุโกวิท^{1*}, ภักขวัชร สุขเสน²

ARTICLE INFO

Name of Author &
Corresponding Author: *1. Phrakhruginayadhara Gomin
Sukovidho*

พระครูวินัยธร โกมินทร์ สุโกวิท

Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Surin Campus, Thailand.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

สุรินทร์

Email: gomin1838@gmail.com

2. Patchavat Suksen

ภักขวัชร สุขเสน

Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Surin Campus, Thailand.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

สุรินทร์

Email: patchavat.suk@mcu.ac.th

คำสำคัญ:

พุทธศิลป์, การสื่อสารเชิงพุทธ, สุนทรียศาสตร์ทาง

พระพุทธศาสนา

Keywords:

Buddhist Art, Buddhist Communication,
Buddhist Aesthetics

Article history:

Received: 18/02/2026

Revised: 01/03/2026

Accepted: 10/04/2026

Available online: 15/05/2026

How to Cite:

Sukovidho, P. & Suksen, P. (2026).

Buddhist art And Communication. *Journal of Dhamma for Life*, 32(3), 390-400.

ABSTRACT

This book review article on Buddhist Art and Communication aims to study the role of Buddhist art as a medium for transmitting Buddhist teachings, spiritual values, and the cultural identity of Buddhist societies. The study employs descriptive analysis and content criticism based on the book written by Ruji Tantiatsawayothi. The findings reveal that the author systematically explains the relationship between “Buddhist art” and “communication,” emphasizing that Buddhist art possesses not only aesthetic value but also functions as a symbolic communication process that conveys Buddhist doctrines, faith, beliefs, and the ways of life of people in different historical periods. This communication is expressed through architecture, sculpture, painting, and Buddhist literature.

Furthermore, the book reflects the significance of Buddhist art in fostering awareness of cultural heritage conservation and in applying Buddhist principles to contemporary life. The knowledge gained from this study is the understanding of Buddhist art as a form of “Buddhist cultural communication” that connects faith, wisdom, and social communication. This perspective contributes to sustainable approaches to preserving Buddhist art through appropriate communication processes within modern social contexts.

บทคัดย่อ

บทความวิจารณ์หนังสือเรื่อง พุทธศิลป์กับการสื่อสาร มุ่งศึกษาบทบาทของพุทธศิลป์ในฐานะสื่อกลางแห่งการถ่ายทอดหลักพุทธธรรม คุณค่าทางจิตใจ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมพุทธ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและวิจารณ์เนื้อหาจากหนังสือของ รุจี ตันติอัครโยธิน ผลการศึกษาพบว่า ผู้เขียนสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง “พุทธศิลป์” กับ “การสื่อสาร” ได้อย่างเป็นระบบ โดยชี้ให้เห็นว่าพุทธศิลป์มีได้มีคุณค่าเพียงในเชิงสุนทรียภาพ หากยังเป็นกระบวนการสื่อสารทางสัญลักษณ์ที่ช่วยถ่ายทอดหลักธรรม ความศรัทธา ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละยุคสมัย ผ่านงานสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ หนังสือยังสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของพุทธศิลป์ในมิติของการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตร่วมสมัย องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา คือ การมองพุทธศิลป์ในฐานะ “สื่อวัฒนธรรมเชิงพุทธ” ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงศรัทธา ปัญญา และการสื่อสารทางสังคมเข้าด้วยกัน อันนำไปสู่แนวทางการอนุรักษ์พุทธศิลป์อย่างยั่งยืนผ่านกระบวนการสื่อสารที่เหมาะสมในบริบทสังคมปัจจุบัน

บทนำ

พุทธศิลป์นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะ ศาสนา และวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยมีได้มีคุณค่าเพียงในเชิงสุนทรียศาสตร์เท่านั้น หากยังทำหน้าที่เป็น “สื่อ” ที่ถ่ายทอดหลักธรรม ความเชื่อ ศรัทธา และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนผ่านรูปแบบของสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา พุทธศิลป์จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงมนุษย์เข้ากับมิติทางจิตวิญญาณ และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในบริบทของสังคมไทย (รุจี ตันติอัครโยธิน, 2562) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารผ่านพุทธศิลป์สะท้อนให้เห็นว่า งานศิลปะมิได้เป็นเพียงวัตถุแห่งความงาม หากแต่เป็นกระบวนการถ่ายทอดความหมายที่เกิดจากประสบการณ์ ความศรัทธา และภูมิปัญญาของผู้สร้างสรรค์ไปยังผู้รับสาร กิตติมา สุรสนธิ (2542) อธิบายว่าการสื่อสารเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งอาศัยทั้งสัญลักษณ์ ภาษา และบริบททางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความหมาย ดังนั้น พุทธศิลป์จึงสามารถทำหน้าที่เป็น “สื่อเชิงสัญลักษณ์” ที่ช่วยให้ผู้คนเข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้งผ่านประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพและอารมณ์ความรู้สึก ในบริบทของสังคมร่วมสมัย พุทธศิลป์ยังคงได้รับการตีความและพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสร้างรูปแบบการรับรู้ใหม่ให้กับผู้ชม กฤษณา หงษ์อุเทน (2562) ชี้ให้เห็นว่า พุทธศิลป์ร่วมสมัยมีบทบาทในการเชื่อมโยงแนวคิดดั้งเดิมเข้ากับบริบททางสังคมยุคใหม่ ทำให้การสื่อสารทางศาสนามีความเข้าถึงง่ายและสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนรุ่นใหม่ได้มากขึ้น ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของศิลปะที่มีได้มีคุณค่าแต่ปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ วิรุณ ตั้งเจริญ (2561) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์

ระหว่างศิลปะกับความงามว่า ศิลปะเป็นกระบวนการสร้างคุณค่าทางจิตใจและสุนทรียภาพที่ส่งผลต่อการรับรู้และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ งานพุทธศิลป์จึงมิได้มีคุณค่าเฉพาะในฐานะวัตถุทางศิลปะ แต่ยังเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้และการปลูกฝังจริยธรรมทางสังคม ผ่านการตีความสัญลักษณ์และเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา อันนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมและเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชุมชน อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์ปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและกระแสบริโภคนิยมอาจส่งผลให้ผู้คนมองพุทธศิลป์ในฐานะวัตถุแห่งมูลค่าทางเศรษฐกิจมากกว่าคุณค่าทางจิตวิญญาณ จนนำไปสู่การขาดความเข้าใจในสาระสำคัญของพุทธศิลป์ และอาจก่อให้เกิดการดูหมิ่นทำลาย หรือแสวงหาผลประโยชน์จากงานศิลป์ทางพระพุทธศาสนาโดยขาดความตระหนักถึงคุณค่าที่แท้จริง ดังนั้น การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธศิลป์จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต หนังสือเรื่อง พุทธศิลป์กับการสื่อสาร ของ รุจิ ดันตือศวโยธี (2562) จึงเป็นผลงานทางวิชาการที่มีคุณค่าในการอธิบายบทบาทของพุทธศิลป์ในฐานะสื่อแห่งการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา โดยผู้เขียนได้นำองค์ความรู้ด้านภาษาไทย ศิลปะ และพุทธธรรมมาบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่ออธิบายกระบวนการเกิดพุทธศิลป์ ความแตกต่างทางรูปแบบ และความหมายที่พุทธศิลป์ต้องการสื่อสารไปยังผู้ชม หนังสือเล่มนี้จึงมิได้มุ่งอธิบายเพียงคุณค่าทางศิลปะเท่านั้น แต่ยังชี้ให้เห็นถึงคุณค่าทางจิตวิญญาณ สังคม และวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในงานพุทธศิลป์อย่างลุ่มลึก

ผู้วิจารณ์เลือกศึกษาหนังสือเล่มนี้เนื่องจากตระหนักถึงคุณค่าและบทบาทของพุทธศิลป์ที่มีต่อการรับรู้ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชุมชนไทย งานพุทธศิลป์เป็นเสมือนหลักฐานทางวัฒนธรรมที่สะท้อนความศรัทธาและความคิดสร้างสรรค์ของผู้คนในอดีต อีกทั้งยังเป็นสื่อที่ก่อให้เกิดความสงบทางจิตใจและแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิต การศึกษาหนังสือเล่มนี้จึงช่วยเปิดมุมมองใหม่เกี่ยวกับบทบาทของพุทธศิลป์ในฐานะ “ภาษาทางวัฒนธรรม” ที่สามารถสื่อสารกับผู้คนได้อย่างลึกซึ้งและทรงพลัง

เนื้อหา

ภาพโดยรวมของหนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือเกี่ยวข้องกับการสื่อสารในพุทธศิลป์ แบ่งออกเป็น 5 บท เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาผ่านคุณค่าทางศิลปะที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นอันเกิดจากความศรัทธาที่สะท้อนผ่านอารมณ์ความคิดและความสุขของผู้คนแต่ละประเทศผ่านการสื่อสารออกมาเป็นงานพุทธศิลป์ที่โดดเด่นทั้งเรื่องการก่อสร้างงานฝีมือของผู้คนในสังคมและชุมชน พุทธศิลป์ คือศิลปะที่เกี่ยวกับงานทางพระพุทธศาสนาที่หล่อหลอมจิตใจของคนโดยเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างงานศิลป์ออกมาผ่านความรู้สึกที่สามารถสัมผัสและรับรู้ได้ งานพุทธศิลป์จึงเกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมที่สามารถทำให้ชีวิตเกิดคุณค่าที่จะสร้างสรรค์วัตถุได้อย่างประณีตซึ่งมีส่วนสำคัญที่เกิดจากความศรัทธาและสุขภายในใจของผู้สร้างเอง การสื่อสารคือสิ่งที่ผู้ศรัทธาในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ถ่ายทอดข้อมูลผ่านสัญลักษณ์คืองานศิลปะทางสถาปัตยกรรม จิตรกรรม วรรณกรรม หรือภาษา ทำให้คนสื่อสารและคนรับสารมีความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องนั้น

บทที่ 1 ศิลปะกับพุทธศิลป์

ผู้เขียนได้อธิบายความหมายของศิลปะกับพุทธศิลป์ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาโดยใช้งานศิลปะที่มนุษย์รังสรรค์ขึ้นจากความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและจิตนาการของผู้สร้างงานศิลปะถ่ายทอดออกมาเป็นรูปลักษณ์และเอกลักษณ์สไตล์ของสังคมชุมชนที่ผู้รังสรรค์อยากจะสื่อสารออกมาเพื่อเชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม ดังนั้นตัวของผู้สร้างงานจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างงานศิลปะทั้งในเรื่องของสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และวรรณกรรม โดยชี้ให้เห็นว่าหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสามารถทำให้เกิดงานศิลปะทั้งงดงาม ที่เรียกว่าพุทธศิลป์โดยจะมีความเกี่ยวข้องกับงานที่เป็นศิลปะเพื่อการสื่อสารถึงพระพุทธศาสนาในรูปแบบ อาคาร งานปั้น งานเขียนหรือแม้แต่การใช้ภาษาคือวรรณกรรมเพื่อให้สื่อถึง งานศิลปะที่ศิลปินผู้สร้าง ได้นำเหตุการณ์ เรื่องราว หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เป็น คำสอนที่วางไว้นั้นเป็นหลักการของพระเถระ คำว่าเถระ ในที่นี้หมายถึงพระเถระ 500 องค์ ผู้ประชุมทำสังคายนาครั้งที่ 1 เพราะในยุคที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองได้รวบรวมหลักธรรม และได้จารึกที่สิ่งที่พระมหาเถระได้ถ่ายทอดหลักธรรมนั้นไว้เรียกว่าพระไตรปิฎก โดยนำมาเผยแพร่ให้ผู้คนเกิดศรัทธาเลื่อมใสในหลักธรรมคำสอนนำไปสู่การสร้างงานศิลปะที่สื่อเป็นงานแบบพุทธศิลป์และมีความเกี่ยวข้องกับหลักคำสอนสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา คือเรื่องราวพุทธประวัติที่จะนำมาเป็นแรงบันดาลใจ ในการสร้างผลงานโดยผสมผสานรูปแบบการสื่อสารสัญลักษณ์ ความหมาย ความเชื่อเข้ากับงานเชิงศิลป์ เพื่อสื่องานนั้นผ่านพุทธศิลป์อันเป็นศิลปะเพื่อให้ผู้มาเห็นเกิดศรัทธาเข้าใจ และเข้าถึงหลักพุทธธรรมนำไปสู่การพิจารณาทำให้เกิดปัญญาที่สามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขทั้งกับตนและครอบครัว

บทที่ 2 อินเดียต้นกำเนิดแห่งงานพุทธศิลป์

ผู้เขียนได้อธิบายถึงสถานที่ที่เป็นต้นกำเนิดของพระพุทธศาสนาและพุทธศิลป์ โดยได้พูดถึงประวัติศาสตร์ของอินเดียที่มีอารยธรรมที่มีต้นกำเนิดอยู่ลุ่มแม่น้ำสินธุประเทศอินเดีย (ชมพูทวีป) (พระ มหา ประภาส ปรีชาโน (แก้ว เกตุ พงษ์), 2017) คนยุคนี้ได้สร้างประติมากรรมเป็นหลักฐานยืนยันว่า เคยมีกลุ่มคนเข้าที่มาตั้งถิ่นฐาน กระทั่งกลายเป็นอารยธรรมแรกๆ ถัดจากนั้นยุคสมัยก็ค่อยๆ เป็นเครื่องมือทางสังคมที่คอยหล่อหลอมผู้คนให้มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อม กระทั่งทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาจนเข้าสู่ยุคสมัยพุทธกาลซึ่งเป็นยุคที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ และได้นำหลักธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสรู้มาสั่งสอนมีผู้คนนับถือเป็นจำนวนมาก จึงเกิดเป็นศาสนาพุทธ ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างงานพุทธศิลป์ขึ้นก็อาศัยคนที่ศรัทธาเลื่อมใสในหลักธรรมคำสอนจึงมีการสร้างวัดขึ้น คือ กลุ่มอาคารก่อสร้างที่เป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นช่วงเริ่มแรกของการสร้างงานพุทธศิลป์ประเภทสถาปัตยกรรมที่ใช้ในพระพุทธศาสนา และหลังพุทธกาลงานพุทธศิลป์ ก็เกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะในยุคสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช แห่งราชวงศ์เมารยะ (Maurya Dynasty) งานพุทธศิลป์ถูกสร้างขึ้นมาเป็นจำนวนมากทั่วทั้งอินเดียทั้งนี้ เพื่อที่แสดงสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นแบบสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม พุทธศิลป์เหล่านี้ที่เกิดในอินเดียมีลักษณะเฉพาะตามความศรัทธาของสมัยยุคราชวงศ์ต่างๆ ทั้งหมด 15 ยุคสมัย แต่ก็มีงานพุทธศิลป์ที่เปลี่ยนแปลงความคิดแบบเดิมที่มีความ

แตกต่างกันไปจากยุคสมัยอื่นก็คือสมัยของราชวงศ์ศัตตวาหนะ (Satavahana Dynasty) ที่มีการสร้างพุทธศิลป์แบบอมราวดีที่อ่อนช้อยและได้รับอิทธิพลจากคันธาระ ทำให้ยุคสมัยราชวงศ์หลังๆ เริ่มนิยมสร้างพระพุทธรูปตามเกิดเป็นงานพุทธศิลป์แบบอมราวดี แบบคันธาระ แบบมถุรา แบบคุปตะ และแบบปาละเป็นต้น การพัฒนารูปแบบการสร้างพระพุทธรูปขึ้นนี้มีแบบหลายปาง เพื่อเป็นตัวแทนของพระพุทธรูปเจ้าผ่านงานศิลป์ของสกุลช่างต่างๆ ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป (พระ มหา ประภาส ปรี ชา โน (แก้ว เกตุ พงษ์), & พระ มหา บุญ ไทย ปุณฺณ มโน (ดั่ง วงศ์), 2019)

บทที่ 3 อิทธิพลของศิลปกรรมอินเดียกับงานพุทธศิลป์ในประเทศต่างๆ

ผู้เขียนได้อธิบายถึงงานพุทธศิลป์ที่ค่อย ๆ เสื่อมสลายและหายไปจากอินเดีย เนื่องจากอิทธิพลของศาสนาฮินดูและการรุกเข้ามาของศาสนาอื่นทำให้พระพุทธรูปและพุทธศิลป์ถูกทำลายไปเกือบทั้งหมด แต่ยังมีที่พระพุทธรูปศาสนาได้ถูกเผยแผ่ออกมาจากประเทศอินเดียในยุคของพระเจ้าอโศกมหาราช จึงทำให้พุทธศิลป์ที่อยู่ในต่างประเทศได้รับอิทธิพลจากภูมิประเทศต่างๆ ที่พระพุทธรูปศาสนาได้เข้าไปเผยแผ่ผ่านพระธรรมทูต จนทำให้เกิดพุทธศิลป์ในศิลปะของเมืองนั้นๆ ที่พระพุทธรูปศาสนาถูกเผยแผ่ไปถึง และมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามวัฒนธรรมของแต่ละประเทศต่างๆ โดยได้มีการพัฒนาให้มีความแตกต่างลักษณะพุทธศิลป์ที่เฉพาะของตนเอง เช่น พุทธศิลป์ในประเทศศรีลังกา ที่งานพุทธศิลป์นั้นมาพร้อมกับการเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธรูปศาสนาจากอินเดียจึงมีลักษณะคล้ายกับประเทศอินเดียเอง ในประเทศจีนนั้น พระพุทธรูปศาสนาได้รุ่งเรืองตามที่ราชวงศ์อู่ถัมภ์ โดยเฉพาะงานด้านสถาปัตยกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะโดยปรับเข้ากับลัทธิความเชื่อเดิมของคนในพื้นที่นั้นโดยจะให้ความสำคัญกับเรื่องวรรณกรรมและคัมภีร์เช่นพระไตรปิฎก พุทธศิลป์ในอินโดนีเซีย พระพุทธรูปศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมากผู้คนจะนิยมสร้างเป็นเจดีย์และพระพุทธรูปแบบมหายานตั้งอยู่บนเกาะชวาก่อนที่ภายหลังจะเสื่อมสลายไปจากภัยจากศาสนาอื่นแต่ก็ยังให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต เช่น มหาสถูปโบโรบูดูร์ ที่ตั้งอยู่ในเมืองมาเกอลัง พุทธศิลป์ในพม่า มีเรื่องราวความเชื่อเชื่อมโยงมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจึงทำให้มีตำนานการสร้างสิ่งต่างๆ (พระ มหา จี ร วัณ ณ์ ก น ต ว ณ โณ, & พระ มหา ขาติ ขาย ป ญ ญา ว ชิ โร, 2021) ที่เกี่ยวกับพระพุทธรูปศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทำให้เกิดเป็นพุทธศิลป์ที่หลากหลายเนื่องจากความเจริญรุ่งเรืองจึงเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะของตนส่วนมากจะนิยมสร้างเป็นเจดีย์ที่ใหญ่โต ส่วนพุทธศิลป์ในไทย จะแบ่งออกตามลักษณะตามภูมิภาคตามยุคสมัยที่มีพัฒนาการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีความชัดเจนทั้งด้านสถาปัตยกรรม ด้านจิตรกรรม ด้านวรรณกรรม และด้านประติมากรรม มีการสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องทำให้งานพุทธศิลป์ในประเทศไทยนี้มีความละเอียดอ่อนช้อยและประณีตกว่าที่อื่น เพราะเกิดจากหลักพุทธธรรมที่ช่วยให้คนใจเย็น มีเมตตา พร้อมกับความสุขทั้งภายในและภายนอกสามารถที่จะสร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ได้อย่างงดงามให้เป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมประจำชาติได้

บทที่ 4 คุณค่าของพุทธศิลป์และการอนุรักษ์

ผู้เขียนได้อธิบายถึงคุณค่าของพุทธศิลป์ว่า ความงามของที่เกิดขึ้นมาจากจิตใจที่เบิกบานก่อให้เกิดความสุข และช่วยยกระดับจิตใจให้ดีขึ้น สามารถที่จะสร้างงานพุทธศิลป์ที่เกี่ยวกับทัศนศิลป์ให้เกิดความเจริญตาแก่ผู้ที่พบเห็นได้สัมผัสโดยสิ่งนี้มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อผู้ที่พบเห็นเพราะช่วยให้กายเกิดความอ่อนโยนพร้อมที่จะฝึกพัฒนาดนให้ดีขึ้น และยังส่งผลให้เกิดคุณค่าทางใจ ที่เรียกว่าเจริญใจคือเกิดความรู้สึปปิติมีสุขทำให้ใจเข้าสู่โหมดที่สบายทำให้เกิดปัญญาที่ระลึกรู้ถึงหลักธรรมคำสอนและพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกอย่างแท้จริง ใจเมื่อมีศรัทธาแล้วย่อมมีคุณค่าทำให้คนยอมตั้งมั่นในสิ่งที่เป็นกุศลเหมือนประโยคว่า “ศรัทธาในพระรัตนตรัยนั้นเป็นความมั่นใจในความดีและกฎเกณฑ์แห่งเหตุผล” (ณัฏฐ ยันต์ ทอง, 2024) การหาคุณค่าความงามทั้งทางกายและทางใจของตน พุทธศิลป์เป็นสิ่งที่ช่วยให้พบและเข้าใจสามารถมองเห็นคุณค่าของศิลปะที่เกิดจากพระพุทธศาสนา คนที่เข้าใจตามหลักธรรมจึงมีความตระหนักรู้ และจิตสำนึกที่จะช่วยอนุรักษ์พุทธศิลป์เหล่านี้ เพราะมีคุณค่าทางเรื่องราวเกี่ยวกับหลักธรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณี การปกครอง ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วรรณคดี ความเชื่อ รวมถึงอัตลักษณ์ของสังคมชุมชนนั้นพุทธศิลป์จึงควรได้รับการดูแลรักษาอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี ถ้าหากขาดการอนุรักษ์พุทธศิลป์ที่มีคุณค่าก็ย่อมเสื่อมสลายไปไม่เพราะเกิดจากภัยทางธรรมชาติ ฝีมือของมนุษย์หรือปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้เกิดความเสียหายการอนุรักษ์พุทธศิลป์เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องสงวนดูแลรักษาทำการบูรณะปฏิสังขรณ์จากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ปกครอง หรือประชาชน ให้มีสภาพที่สมบูรณ์ถาวรมั่นคง

บทที่ 5 การสื่อสารเพื่ออนุรักษ์พุทธศิลป์

ผู้เขียนได้อธิบายถึง สาเหตุของการที่การไม่เห็นค่าของพุทธศิลป์ว่า อาจจะเป็นเพราะขาดบุคลากรในการให้ความรู้ หรืออาจเป็นข้อบกพร่องของกระบวนการสื่อสาร ที่ขาดวิธีการสื่อสารให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของงานพุทธศิลป์ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้สื่อสารว่า จำเป็นต้องมีความรู้หลายด้าน เพื่อถอดความหมายจากพุทธศิลป์และถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจ เช่น ประวัติศาสตร์ ศิลปะ ภูมิศาสตร์ พุทธลักษณะ พุทธประวัติ หลักพุทธธรรม ประติมานวิทยา เป็นต้น การตอบสนองของผู้รับงานพุทธศิลป์ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้มีทัศนคติในการสื่อสารทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาที่ดี ลักษณะของการสื่อสารพุทธศิลป์ เพื่อทำให้คนที่เห็นเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในงานที่ได้สร้างขึ้นมาสามารถที่จะสื่อสารผ่านการเห็นและถอดรหัสโดยอาศัยองค์ความรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เรื่องศิลปะ เรื่องพุทธประวัติ และหลักพุทธธรรม เพื่อช่วยในการรับสารสิ่งที่เกิดขึ้นบนพุทธศิลป์ได้ เมื่อเข้าใจในงานพุทธศิลป์ควรจะหาวิธีการที่จะอนุรักษ์รักษา งานพุทธศิลป์ให้คงอยู่สืบไป จากเนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายถึง ประวัติศาสตร์ต้นกำเนิดของศิลปะ และพุทธศิลป์ที่มีอิทธิพลต่อศิลปกรรมอินเดียกับงานพุทธศิลป์ในประเทศต่างๆ ที่มีคุณค่าทางกายและทางใจควรที่จะอนุรักษ์บูรณะปฏิสังขรณ์ให้มั่นคงเพื่อไว้ให้ชนรุ่นหลังได้เห็นถึงการ คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่สื่อสารผ่านหลักธรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณี อัตลักษณ์ของสังคมชุมชนเกิดเป็นพุทธศิลป์ที่เฉพาะตัว

การสื่อสารผ่านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ แสดงให้เห็นว่าพุทธศิลป์มีคุณค่าที่สมควรอนุรักษ์ไว้ เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา (Buddha, S., & Tho-un, W, 2024)

บทวิจารณ์

หลังจากพิจารณาเนื้อหาของหนังสือ พุทธศิลป์กับการสื่อสาร ผู้วิจารณ์เห็นว่าหนังสือเล่มนี้ให้ความรู้และช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธศิลป์ได้อย่างลึกซึ้ง โดยผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาเป็นลำดับ ทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศิลป์กับกระบวนการสื่อสารทางพระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน ในบทต้นของหนังสือ ผู้เขียนได้อธิบายความหมายและคุณค่าของพุทธศิลป์ว่า มิได้มีคุณค่าเพียงด้านความงามทางศิลปกรรมเท่านั้น แต่ยังเป็น “สื่อ” ที่ช่วยถ่ายทอดหลักธรรมและสร้างแรงศรัทธาแก่ผู้คนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจารณ์เห็นว่าเนื้อหาส่วนนี้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจบทบาทของพุทธศิลป์ในฐานะเครื่องมือทางจิตวิญญาณ ที่สามารถเข้าถึงความรู้สึกของผู้คนได้มากกว่าการอธิบายด้วยถ้อยคำเพียงอย่างเดียว ในบทที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศิลป์กับการสื่อสาร ผู้เขียนได้เชื่อมโยงแนวคิดด้านศิลปะกับกระบวนการสื่อสาร ทั้งในรูปแบบวจนภาษาและอวจนภาษา โดยชี้ให้เห็นว่าพุทธศิลป์สามารถสื่อสารคุณค่าทางจิตใจ ความคิด และแรงบันดาลใจแก่ผู้พบเห็นได้ ผู้วิจารณ์เห็นว่าเนื้อหาส่วนนี้มีความสำคัญ เพราะช่วยให้ผู้อ่านตระหนักว่าศิลปะมิใช่เพียงสิ่งที่มองเห็น แต่ยังเป็นสื่อที่นำไปสู่การเข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ ในบทที่กล่าวถึงพุทธศิลป์ร่วมสมัย ผู้เขียนได้อธิบายถึงการปรับตัวของพุทธศิลป์ในยุคปัจจุบัน ทั้งด้านรูปแบบ เทคนิค และการใช้สื่อสมัยใหม่ในการนำเสนอ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมโลกาภิวัตน์ ผู้วิจารณ์เห็นว่าเนื้อหาส่วนนี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของการสื่อสารในการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกพุทธศิลป์ให้คงอยู่ต่อไปในสังคมสมัยใหม่ โดยเฉพาะในยุคที่ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว (กฤษณา หงษ์อุเทน, 2562)

จุดเด่นของหนังสือ

ในส่วนที่กล่าวถึงคุณค่าและบทบาทของพุทธศิลป์ ผู้เขียนสามารถอธิบายได้อย่างเป็นระบบว่า พุทธศิลป์มิใช่เพียงงานศิลปกรรมที่มีความสวยงาม แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดหลักพุทธธรรมผ่านการสื่อสารเชิงศิลปะ ผู้อ่านสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ อีกทั้ง ในบทที่กล่าวถึงพัฒนาการของพุทธศิลป์ ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการนำเสนอพุทธศิลป์ตามบริบทของแต่ละยุคสมัย ซึ่งสะท้อนถึงการปรับตัวของพระพุทธศาสนาในการสื่อสารกับผู้คนในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างชัดเจน (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2561) ผู้วิจารณ์เห็นว่าเนื้อหาส่วนนี้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะ ศาสนา และสังคมได้ดียิ่งขึ้น โดยสรุป หนังสือ พุทธศิลป์กับการสื่อสาร เป็นหนังสือที่มีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับผู้สนใจด้านพุทธศิลป์ ศิลปวัฒนธรรม และการสื่อสารทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากผู้เขียนสามารถนำเสนอเนื้อหาได้อย่างเป็นระบบ ชัดเจน และเชื่อมโยงแนวคิดด้านพุทธศิลป์กับการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม ทำ

ให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจทั้งในเชิงศิลปะและคุณค่าทางจิตใจ อันนำไปสู่การตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์พุทธศิลป์ให้ดำรงอยู่สืบไป

ด้านรูปแบบการเขียน การเขียนมีรูปแบบการใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย โดยมีการเรียงลำดับเนื้อหาไว้อย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ซึ่งง่ายต่ออ่านแล้วนำไปเชื่อมโยงกับเนื้อหาในบทถัดไปได้เป็นอย่างดี ในเนื้อหานั้นยังมีรูปภาพประกอบเพื่อใช้ในการจดจำและเรียงลำดับเหตุการณ์สำคัญๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงทำให้ผู้อ่านเข้าใจบริบทของงานพุทธศิลป์ที่เป็นศิลปะของพุทธศาสนา อีกทั้งการอธิบายเรื่องการสื่อสารเพื่อการเข้าถึงหลักพุทธธรรมเป็นรูปแบบที่กระชับโดยเน้นหลักการเขียนเนื้อหาที่ต้องการจะสื่อเป็นข้อๆ แสดงให้เห็นถึงว่าผู้เขียนเป็นนักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารเป็นอย่างดี อ่านแล้วรู้สึกเหมือนว่าพุทธศิลป์กำลังสื่อสารอยู่กับผู้อ่านเอง โดยที่ผู้เขียนสามารถที่จะแทรกเนื้อหาของลำดับประวัติศาสตร์ลำดับและเหตุการณ์ของพุทธประวัติ หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับงานพุทธศิลป์ในต่างแดนได้อย่างเข้าใจได้ง่ายกระชับ ช่วยทำให้ผู้อ่านเกิดความตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของพุทธศิลป์ในแบบของแต่ละประเทศที่สื่อสารออกมาผ่านงานศิลปะนั้น อีกทั้งผู้เขียนเป็นนักวิชาการ อาจารย์สอน ทำให้การอธิบายกระบวนการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจได้อย่างละเอียดถูกต้อง การอธิบายแสดงถึงคุณค่าของแท้จริงของพุทธศิลป์ด้วยความเข้าใจจริงใจ ในงานพุทธศิลป์นั้น มิได้อธิบายเป็นไปเพื่อความอยากไปโลภครอบครอง แต่อธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจในบริบทที่งานพุทธศิลป์นั้นอยู่นำไปสู่การอนุรักษ์พุทธศิลป์ให้คงอยู่สืบต่อไป

ด้านเนื้อหาและภาษา หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือขนาดพ็อกเก็ตบุ๊ก มีการจัดวางเนื้อหาที่ดี เนื้อหามีความกระชับ แบ่งเป็นบทๆ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเรียงเหตุการณ์ตามความสำคัญของแต่ละเนื้อหาเนื้อเรื่องได้การอธิบายถึงคุณค่าของพุทธศิลป์แม้จะไม่มากแต่เข้าใจเพราะมีรูปภาพประกอบในการอธิบาย เช่นในช่วงที่ได้อธิบายถึงแหล่งกำเนิดพุทธศิลป์ในช่วงเวลาต่าง ๆ ของแต่ละประเทศเมื่ออ่านจบแล้วทำให้รู้ว่าพุทธศิลป์นอกจากความงามที่ได้จากภายนอกแล้ว ยังรู้สึกถึงคนแต่ละประเทศที่ได้สร้างหรือสื่อสารออกมาว่ามีเอกลักษณ์ที่เฉพาะที่แสดงถึงภายในจิตใจที่มีต่อพระพุทธศาสนา โดยการบอกถึงพุทธประวัติหลักพุทธธรรม สภาพภูมิศาสตร์การเมือง การปกครอง ความสุนทรีย์ของช่างปั้นได้เป็นอย่างดี และการสื่อสารของบุคคล จึงเป็นการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก และ ความต้องการของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร และเกิดปฏิกิริยาตอบสนอง เป็นการสื่อสารแบบสองทาง คือ มีการป้อนกลับข่าวสารจากผู้รับสาร สารที่สื่อกันนั้นประกอบด้วย วัจนสารและอวัจนสาร (กิตติมา สุรสนธิ, 2542) อีกทั้งยังได้อธิบายกระบวนการสื่อสารถึงแนวคิด อารมณ์ ภาษา ของผู้สร้างงานศิลปะได้อย่างละเอียดครอบคลุมในเล่มยังมีการอธิบายถึงการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมในงานพุทธศิลป์ที่สามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างดี

ด้านรูปเล่ม รูปเล่มมีความน่าสนใจโดยเฉพาะการใช้สีของหน้าปกหนังสือที่มีรูปภาพของพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาด้านในก่อนที่จะนำผู้อ่านไปสู่เนื้อหาภายในเล่ม การใช้อักษร มีการเน้นคำสำคัญที่เน้นหัวข้อให้มีขนาดใหญ่ ชัดเจน การเว้นวรรค การย่อหน้าเป็นระเบียบเรียบร้อย น่าสนใจ มีความประณีตและสวยงาม อีกทั้งยังมีการแทรกองค์ความรู้ที่เป็นเชิงอรรถเพื่อที่จะอธิบายให้เห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น รวมถึงมีรูปภาพประกอบในแต่ละเนื้อหาทำให้ผู้อ่านรู้สึกไม่เบื่อ สีของกระดาษเหมาะสำหรับการอ่านอย่างต่อเนื่องซึ่งทำให้เกิด

ปัญหากับเรื่องสายตา รูปเล่มไม่หนาเกินไปสะดวกสำหรับการพกติดตัวอ่านได้ตามที่ต้องการ โดยหนังสือเล่มนี้มีจุดมุ่งหมายใหญ่ คือ เพื่อต้องการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจ และมองเห็นคุณค่าในพุทธศิลป์ จนเกิดความตระหนักรู้และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์พุทธศิลป์ที่เป็นมรดกทางศิลปะ และป้องกันการทำลายพุทธศิลป์จากผู้ที่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อน หรือผู้คนต่างศาสนาที่มองไม่เห็นค่าของพุทธศิลป์

ที่ควรพัฒนา และข้อเสนอแนะ

ในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์เห็นว่า เป็นหนังสือที่มีคุณค่าและมีความเหมาะสมทั้งในด้านเนื้อหาและแนวคิด ดังที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้น อย่างไรก็ตาม ยังมีบางประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้หนังสือมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การวิจารณ์ในแต่ละประเด็นควรระบุให้ชัดเจนว่าข้อสังเกตดังกล่าวปรากฏอยู่ในบทใด หรือหน้าใดของหนังสือ เพื่อให้เห็นว่าเนื้อหาที่วิจารณ์มีอยู่จริง สามารถตรวจสอบได้ และเป็นธรรมแก่เจ้าของผลงาน โดยผู้วิจารณ์ขอเสนอประเด็นดังต่อไปนี้

ด้านเนื้อหา แม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะอธิบายเรื่องพุทธศิลป์กับการสื่อสารได้อย่างน่าสนใจและมีลำดับเนื้อหาที่ดี แต่ในบางช่วงของการอธิบายเกี่ยวกับศิลปะก่อนการเกิดขึ้นของพระพุทธศาสนา ยังขาดความน่าสนใจและความเชื่อมโยงกับเนื้อหาหลักของหนังสือ โดยเฉพาะการอธิบายว่าพระพุทธศาสนาได้นำรูปแบบหรือแนวคิดทางศิลปะก่อนหน้านั้นมาประยุกต์ใช้กับพุทธศิลป์อย่างไร ซึ่งประเด็นดังกล่าวควรระบุให้ชัดว่าปรากฏในบทหรือหน้าใด เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจบริบทของข้อวิจารณ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้เขียนอาจเพิ่มเติมการเชื่อมโยงเนื้อหาพุทธศิลป์กับบริบททางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และเทคโนโลยีการสื่อสารร่วมสมัย เพื่อให้เนื้อหามีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น อีกทั้งควรมีการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญในแต่ละบทอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเห็นบทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีต่อพุทธศิลป์ได้ชัดเจนขึ้น ในบางตอนของหนังสือยังสามารถเพิ่มเติมเนื้อหาเชิงลึกหรือรายละเอียดประกอบได้อีก เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และชัดเจนทางวิชาการมากขึ้น อันจะช่วยยกระดับคุณค่าของเนื้อหา และเพิ่มประสิทธิภาพในการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ด้านสำนวนการเขียน สำนวนการเขียนบางช่วงมีลักษณะกระชับมากเกินไป จนทำให้ผู้อ่านต้องตีความเพิ่มเติมด้วยตนเอง ส่งผลให้บางประเด็นอาจไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้เขียนควรอธิบายรายละเอียดเชิงลึกในประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะเรื่องคุณค่าและความสำคัญของพุทธศิลป์ที่พุทธศาสนิกชนควรศึกษาและทำความเข้าใจ ทั้งนี้ หากมีการระบุบทหรือหน้าที่เกี่ยวข้องกับข้อวิจารณ์ดังกล่าว จะช่วยให้การวิจารณ์มีความชัดเจนและมีน้ำหนักทางวิชาการมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรลดการใช้ถ้อยคำหรือข้อความที่มีลักษณะซ้ำซ้อน หรือไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลัก เพื่อให้อ่านสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น อีกทั้งควรเลือกใช้คำศัพท์ที่มีความสม่ำเสมอและเหมาะสมกับบริบทของหนังสือ รวมถึงจัดโครงสร้างประโยคให้มีความชัดเจน เป็นเหตุเป็นผล และหลีกเลี่ยงประโยคที่ยาวเกินไปหรือมีหลายใจความในประโยคเดียว เพราะอาจทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสนระหว่างการอ่าน ท้ายที่สุด ผู้เขียนควรเชื่อมโยงเนื้อหาในแต่ละย่อหน้าให้มีความต่อเนื่อง โดยใช้คำหรือสำนวน

เชื่อมโยงที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้การลำดับความคิดของงานเขียนมีความราบรื่นและอ่านได้อย่างต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

สรุป

หนังสือพุทธศิลป์กับการสื่อสาร เล่มนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 บท ผ่านมุมมองของ รุจิ ตันติอัสวโยธี เป็นการอธิบายถึงศิลปะที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยมีการสร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ขึ้นเพื่อสื่อสารถึงความศรัทธา ความเชื่อ และจิตใจของผู้ที่สร้างที่ได้ถ่ายทอดออกมาเป็นงานประติมากรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรม และวรรณกรรมงานเขียนเพื่อให้เข้าใจประวัติศาสตร์ความเป็นมาในอดีตที่ได้เชื่อมโยงกับหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา อันเป็นนัยยะสำคัญในเชิงสัญลักษณ์ให้คนที่เห็นและสัมผัสเกิดความศรัทธาอีกทั้งยังเป็นการสืบทอดพุทธศาสนาผ่านพุทธศิลป์ พุทธศิลป์ส่วนมากสร้างขึ้นในปริณทลของวัด เพราะศิลป์หรือช่างจะแสดงเจตจำนง ในการนมรมิตศิลปกรรมด้วยพลังศรัทธาและเป็นพุทธบูชา เป็นต้น เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนศิลปะจึงกลายเป็นเครื่องมือชี้ชวนให้เข้าวัด และเป็นแหล่งรวบรวมพุทธศิลป์ที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ โดยมุ่งอธิบายถึงความเข้าใจที่ถูกต้องว่างานพุทธศิลป์ไม่ได้เป็นเพียงแค่มูลค่าด้านองค์ประกอบของศิลปะวัฒนธรรมเพียงเท่านั้นแต่ยังสื่อสารถึงวิธีการสร้างและเนื้อหางานพุทธศิลป์จึงเป็นงานศิลปะที่มอบความสุขกาย ความสุขใจ ให้กับคนเห็นและได้สัมผัส จนกระทั่งเกิดความเลื่อมใสศรัทธา อันนำไปสู่การเข้าใจในหลักพุทธธรรมเกิดเป็นปัญญาสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม พุทธศิลป์จึงเป็นงานศิลปะที่มีเป้าหมายเพื่อให้เห็นความสำคัญของการสื่อสารของผู้สร้างและผู้เห็นผ่านมุมมองทางศาสนาเพื่อทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและมองเห็นคุณค่าในสิ่งที่ต้องการสื่อสารออกมาจนเกิดการตระหนักรู้ มีจิตสำนึกในการช่วยอนุรักษ์ช่วยป้องกันไม่ให้ถูกทำลาย เพราะงานพุทธศิลป์เป็นศิลปะที่สื่อถึงจิตใจและวัฒนธรรมของประเทศได้ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ควรส่งเสริมให้หน่วยงานด้านศิลปวัฒนธรรมและการศึกษา พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เช่น การเรียนรู้ผ่านแหล่งพุทธศิลป์จริง พิพิธภัณฑ์ หรือวัดสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ “อ่านความหมาย” ของพุทธศิลป์ในฐานะสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น อีกทั้งควรมีการจัดทำสื่อเผยแพร่พุทธศิลป์ในรูปแบบดิจิทัลเพื่อการเข้าถึงที่กว้างขึ้น

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai Journal Citation Index Centre

<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ แนวคิด “พุทธศิลป์ในฐานะระบบการสื่อสารเชิงพุทธ ซึ่งมองว่าพุทธศิลป์ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ผู้สร้างสาร (ผู้ศรัทธา/ศิลปิน) สารเชิงสัญลักษณ์ (พุทธศิลป์ในรูปแบบต่าง ๆ) ผู้รับสาร (พุทธศาสนิกชนและสังคม) ทั้งสามองค์ประกอบทำงานร่วมกันภายใต้ บริบททางวัฒนธรรมและความเชื่อ ส่งผลให้พุทธศิลป์มิใช่เพียงงานศิลปะ แต่เป็น “กระบวนการสื่อสารทางจิต วิญญาณ ที่ก่อให้เกิดศรัทธา ความเข้าใจในหลักธรรม และจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอย่าง ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติมา สุรสนธิ. (2542). *ความรู้ทางการสื่อสาร*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กฤษณา หงษ์อุเทน. (2562). *พุทธศิลป์กับการสื่อสาร*.
- กฤษณา หงษ์อุเทน. (2562). *พุทธศิลป์ร่วมสมัย: การตีความใหม่ผ่านสื่อดิจิทัล*. วารสารศิลปกรรมศาสตร์, 7(2), 45-67.
- ถนัด ยันต์ ทอง. (2024). อิทธิพล คุณค่า ของ พุทธ ศิลป์ กับ การ พัฒนา จิต และ ปัญญา ใน สังคม ไทย. ม จร *สุพรรณบุรีปริทรรศน์*, 3(1), 28-42.
- รุจิ ดันตือศิวโยธี. (2562). *พุทธศิลป์กับการสื่อสาร*. บริษัท พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2561). *ศิลปะและความงาม*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาจี ร วัฒน ก น ต ว ณ โณ, & พระมหา ชาติชาย ป ญญา ว ชิโร. (2021). บทบาทของพุทธศิลป์ในวิถี การดำเนินชีวิต ของประชาคม อาเซียน บทบาทของพุทธศิลป์ต่อวิถีชีวิตในประชาคมอาเซียน. *วารสาร พุทธอาเซียนศึกษา*, 5(2)
- พระ มหา ประภาส ปรี ชา โน (แก้ว เกตุ พง ษ์), & พระ มหา บุญ ไทย ปุ ญ ญ มโน (ด้วง วงศ์). (2019). วิวัฒนาการ พุทธ ศิลป์ ใน ประเทศ อินเดีย. *วารสาร สถาบัน วัฒนธรรม และ ศิลปะ*, 21(1), 53-61.
- พระ มหา ประภาส ปรี ชา โน (แก้ว เกตุ พง ษ์). (2017). วิเคราะห์ กำเนิด และ พัฒนาการ พุทธ ศิลป์ วัตถุ ใน อินเดีย. *วารสาร พุทธ ประชญา วิวัฒน์*, 1(3), 1-9.
- สงวน รอดบุญ. (2535). *สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับพระเกียรติ 12 สิงหาคม 2535*. โรงพิมพ์วิสิทธิ์พัฒนา.
- Buddha, S., & Tho-un, W. (2024). Silpalai: The Scenario of Buddhist Art and Buddhology. *RATANABUTH JOURNAL*, 6(3), 656-668.